

ÉS NOMÉS TV3

I a Navarra, Euskal Telebista

Euskal Telebista és, legalment, la televisió autonòmica de la comunitat autònoma basca. Tanmateix, més d'un quart de milió de navarresos poden veure ja televisió en èuscar: un grup de particulars ha finançat i ha posat en marxa els repetidors, al·legals.

Fúlvia Nicolàs

El Monestir de Sant Miquel In Excelsis, més conegut com Sant Miquel d'Aralar, està situat a uns 1.500 metres d'altura, sobre la serralada que li dona nom. És un dels centres religiosos —amb forta tradició nacionalista— més antics i respectats de tot Euskadi, visitat amb freqüència per peregrins i excursionistes. El paisatge s'ho val, quan la boira deixa veure alguna cosa.

Al mateix edifici, i regentada pels capellans que porten el culte a l'arcàngel, hi ha una hospederia. I a la teulada d'aquesta hospederia s'aixeca des del passat mes de febrer una petita antena metàl·lica amb dos braços. Gràcies a aquesta antena —no molt més gran que les que es veuen als terrats de moltes cases— mig Navarra pot rebre el senyal d'Euskal Telebista (ETB), la televisió autònoma basca. Arrecerada per l'hospitalitat religiosa, l'antena del reemissor navarrès —que no compta amb cap mena d'autorització oficial— esdevé pràcticament invulnerable: si algú volgués clausular-la, necessitaria un permís del bisbat, tan sols per poder entrar a l'edifici on està situada. I l'església basca és l'església basca.

Els propietaris d'aquesta antena, que cobreix amb una potència de 50 vats en VHF tota la zona de Pamplona i alimenta els petits reemisors d'una desena de pobles, són els socis

de la cooperativa escolar Paz de Zizganda, a Billaba. Aviat farà un any que es decidí, en una assemblea d'aquesta cooperativa, que gestiona una *ikastola* amb el mateix nom, fer les gestions necessàries per tal que el senyal de la televisió basca arribàs al territori històric de Navarra.

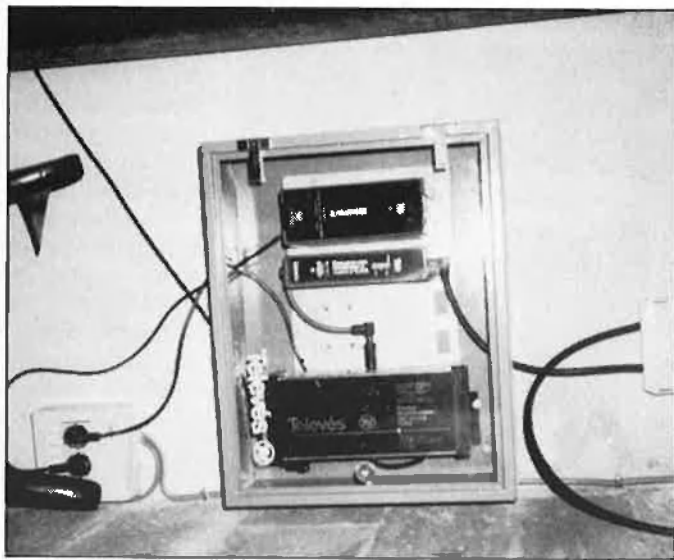
«No volíem esperar més, perquè érem conscients que la nostra normalització lingüística, la difusió de l'èuscar a través dels mitjans de comunicació, era una necessitat urgent», explica un dels pares que ha participat amb més esforç en tot el procés. Cap d'ells no vol que es publiqui el seu nom, «amb el de la *ikastola* ja n'hi ha prou».

Quan començà a funcionar Euskal Telebista el govern foral de Navarra es mig comprometé a fer possible que també aquest territori històric pogués accedir a captar-ne el senyal. Eren els temps en què el PSOE encara feia costar tímidament al reconeixement de la identitat basca de Navarra, quan el PNB encara no s'havia dividit —amb l'expulsió de la major part dels seus militants navarresos— i tenia una força notable a les seues institucions.

Aviat, però, el projecte anà quedant en l'oblit. Alguns experts a sou foral dictaminaren que, «per les particulars condicions orogràfiques de Navarra», el muntatge tècnic seria molt complicat, «quasi impossible». El govern foral reduí la proposta. El projecte esdevingué cada vegada més indefinit, i començà a parlar-se d'establir alguna mena de conveni amb Euskal Telebista, a fi que aquesta televisió cedís part de la seua programació per a ser difosa a Navarra, sempre en diferit, a través d'un hipotètic tercer canal autonòmic. Pel que sembla, la direcció d'ETB no hi estigué conforme: o tot o res. I, mentrestant, l'esperança de veure la televisió basca a Navarra s'anà postergant, diluint-se.

«El nostre objectiu ha estat sempre que Euskal Telebista es puga veure a tot el territori de Navarra, i a càrrec

de l'administració. Creiem que és el més lògic, i seguirem lluitant per això. Però mentrestant —i cal dir que cada dia sembla més difícil aconseguir-ho— vam pensar que calia anar fent alguna cosa. Per això, vam posar pel nostre compte aquesta antena, i farem per posar-ne més. Som conscients que això només és un pedaç, no la solució definitiva... però no podíem esperar». Els membres de la cooperativa Paz de Ziganda, una *ikastola* on estudien Pre-escolar i General Bàsica més de 700 xiquets, començaren a estudiar, a començaments d'aquest any, les possibilitats de col·locar un reemissor.

La difusió de l'èuscar a Navarra, fins i tot al marge de qüestions de consciència política i nacional basca, és una tasca prioritària, en la qual no col·laboren de cap manera —més aviat posen entrebancs— les autoritats forals. Calia prestar suport a l'esforç de xiquets i adults que estudien l'idioma, siga a *ikastoles*, centre d'alfabetització d'adults, o pel seu compte... i, per descomptat, el de tots els navarresos que l'han parlat sempre i continuen parlant-lo». Són molts milers, a tot Navarra, els xiquets que estan estudiant —majoritàriament en centres privats, subvencionats o no, sovint en règim de cooperativa— en

Dalt i a la dreta, equips del repetidor a Sant Miquel.

èuscar. Segons les estadístiques, ja són més d'un 30 per cent els navarresos que coneixen o estan estudiant, ja amb considerable domini, la llengua basca. I continua pujant.

Segons els pares de la *ikastola* Paz de Ziganda, però, «els xiquets que viuen, durant l'estona que són a escola, en èuscar, es troben quan ixen al carrer en un medi quasi absolutament castellanoparlant. La presència del basc al carrer és encara molt reduïda, i així no hi ha manera que els xiquets s'adonen que la seua llengua és un vehicle vàlid per a qualsevol cosa, que serveix per parlar de tot i a tot arreu. És fonamental que arriben a casa i veuen televisió en èuscar, suposa ja un mínim de continuïtat, de normalitat».

Quan l'assemblea de pares decidí formar una comissió per tal d'investigar les possibilitats tècniques d'instal·lar un reemissor pensaven, com havien dit els tècnics oficials, que seria un afer massa complicat. «De fet, començarem a fer proves, amb uns equips molt primaris, amb tècnics afi-

cionats, sense grans esperances. La sorpresa fou que fins i tot amb uns mitjans molt bàsics la recepció era molt bona. No costava massa captar el senyal d'ETB en una gran zona de Navarra, fins i tot sense que aquesta televisió augmentés la potència habitual d'emissió, cosa que no ha fet falta».

És obvi que els dirigents d'ETB no posaren cap problema. En aquell moment, quan hi hagué la certesa que era possible, s'inicià una campanya de venda de bons per finançar el projecte. Amb aportacions personals de 500 pessetes, i

l'ajut a certes institucions —algun que altre ajuntament—, entitats cíviques —associacions de veïns, *ikastoles*, etc.— i entitats bancàries o comercials —més aviat escasses— s'aconseguien uns tres milions de pessetes. Els instal·ladors i els proveïdors de material tècnic aportaren el seu treball quasi militant —«els pagàrem tan sols les despeses»— i no hi hagué problemes, per part dels propietaris de l'indret, per a trobar-ne una bona ubicació.

«Teníem un problema greu, que era trobar un lloc pràcticament inexpugnable per a col·locar l'equip. Sabíem que, si el deixàvem en un descampat, ens el farien pols en quatre dies, només el trobassen. I, a més, calia que fos un punt molt alt, perquè la zona és muntanyosa. En un principi, vam decidir que la zona on convenia que arribàs el senyal fos tota la conca de Pamplona, que agrupa un quart de milió d'habitats, més de la meitat de la població de Navarra». La col·laboració i l'entusiasme d'alguns cape-

**TORRE
ORIA**

el cava valencià

SEC SEMI ROSAT BRUT NATURE

llans del monestir d'Aralar fou decisiva. Situada sobre la teulada de l'hospederia del monestir, amb els equips auxiliars guardats a les dependències dels capellans responsables, l'antena esdevenia pràcticament inexpugnable. L'existència d'un considerable grup de religiosos nacionalistes —veritable «grup de pressió» davant el bisbat— suposava una seguretat més.

Després d'una temporada de proves, el reemissor d'Aralar començà a funcionar amb normalitat el passat mes de març. Tota la ciutat de Pamplona i els seus voltants reben, pel canal 8, el senyal d'ETB reemès en VHF per l'antena d'Aralar, amb una potència que ha anat augmentant progressivament fins els 50 vats en què s'emeta ara. L'audiència és molt alta. Perquè els aparells domèstics puguen captar el senyal els cal instal·lar una anteneta especial, «com una pinta». D'ençà que va córrer la veu que es podia veure ETB, les teulades de la capital navarresa s'han anat omplint d'aquests petits aparells. Les primeres a tenir-los, paradoxalment, foren les dels edificis públics —Diputació Foral, ajuntament, delegació del govern central, comissaries i casernes de la guàrdia civil...— i aviat s'hi anaren afegint centenars de comunitats de veïns, particulars i entitats comercials i cíviques.

Quan començaren les proves, la voluntat era mantenir en el màxim secret tots els preparatius. «Temíem que, si la cosa se sabia, no sorgissen entrebancs forts, de manera que no en diguérem res a ningú. Fins i tot hi hagué altres entitats cíviques, que havien participat en la quasi desapareguda Coordinadora Pro-ETB, que s'enfadaren amb nosaltres perquè no els havíem demanat ajuda», expliquen.

Pocs dies abans que tot estigués a punt intervingué la casualitat. Un venedor d'antenes de televisió, tot provant les seues existències, captà per casualitat el senyal d'ETB reemès per Aralar. Sense encomanar-se a ningú, posà un anunci a la premsa: «ETB a Navarra. Tenim les antenes necessàries per a poder captar-la. Visite el nostre establiment».

«Quan el vam veure, ens vam quedar de pedra. L'home havia alçat la llebre, i ràpidament la premsa començà a investigar, es desvetlà la curiositat... Tractàrem de parar-ho al màxim, demanant al comerciant que per favor retirés l'anunci fins que tot estigués en marxa, i suplicant a la premsa que no ho fes córrer, i al mateix temps acceleràrem el treball tant com fou possible. La nostra idea era acollir-

nos a la política de fets consumats, aprofitant el buit legal que hi ha sobre el tema. Quan, finalment, començàrem a reemetre amb normalitat, la notícia s'esbombà als quatre vents». No cal dir que l'acollida fou magnífica.

«La gent preocupada per la qüestió lingüística s'entusiasmà, els nacionalistes defensaren el projecte des del principi, i els curiosos, gent sense una inquietud especial, veieren com podien accedir a un canal més, una temptació molt forta». La televisió basca emet tota la seua programació, tret del telenotícies de migdia i les pel·lícules espanyoles, en èuscar, però els telefilms i els llarg-metratges, com els dibuixos animats, van subtítulats en espanyol. Sense ser res de l'altre món, com la majoria de televisions, tracta de fer una programació atractiva per al gran públic. Les emissions esportives són interessants, i sovintegen les retransmissions de partits espectaculars, de bàsquet, *rugby* o futbol americà, que segons diuen atrauen molt de públic juvenil. «Una fita important fou, per exemple, el partit Barça-Juventus, que no retransmeté Televisió Espanyola. Aquell dia l'expectació fou general: la gent es reunia als bars, els centres o les cases particulars on rebien ETB».

L'atenció que la televisió basca dona a Navarra és, per explicar-la d'alguna manera, infinitament més considerable que la que TV3 presta al País Valencià o les Illes. «Sense que hi haja una proporció normal, el ben cert és que Navarra està present als informatius i als programes esportius amb una intensitat similar a la de qualsevol altra província basca. Al mapa del temps, per exemple, apareixen cada dia les quatre províncies del sud. ETB té una delegació permanent a Pamplona, que envia informació quasi diàriament... i no hi ha problemes dialectològics, perquè l'idioma d'Euskal Telebista és l'èuscar batua, l'estàndard, que s'entén per igual a tot Euskadi».

Els seus telespectadors navarresos, però, esperen que a mesura que es vagi consolidant una audiència important «ETB ens tindrà més en compte... encara que només siga pel potencial econòmic que ha guanyat a l'hora de vendre espais publicitaris». Entrevistats dos dies després de les últimes eleccions autonòmiques, els promotors del projecte es pregunten amb inquietud pel futur d'ETB. De l'orientació ideològica i nacional dels futurs dirigents dependrà, en bona part, l'atenció que aquesta televisió done a Navarra i el suport —no eco-

nòmic, però sí, com a mínim, personal i d'assessorament— que l'ens televisiu basc done als que fan possible que aquesta es reba a la província més al sud.

Entre els projectes més immediats dels promotors inicials, a banda de la millora dels equips tècnics de què ara disposen, hi ha la constitució d'un ens jurídic propi, desvinculat de la *ikasto-*

autorització els mateixos que haurien de donar-la», diuen els requerits. Un escamot de la guàrdia civil visità un dia el monestir, interessant-se per veure les instal·lacions. «¿Tenen permís del bisbat per entrar aquí?» —els preguntà el capellà.

No hi han tornat. La inquietud, però, és constant. Hi plana, encara, el fantasma de la futura Llei General de

un altre municipi que té antena pròpia, ja els l'han tombada més de dues i de tres vegades. Instal·lada en un lloc muntanyós de difícil accés, alguns «desconeguts» hi han arribat en motos de tot terreny, com les que té la guàrdia civil, i han trencat els fils de suport. «Molt hàbilment, ho van fer de manera que no caigués immediatament, sinó un o dos dies després. Així, quan els instal·ladors preguntaven: ¿Han passat avui?, la gent del poble per força havia de contestar que no».

Eusko Irratia, la ràdio autònoma basca, es rep també a Navarra, si més no a la zona de Pamplona, gràcies a l'antena que ha col·locat, en un edifici particular, el mateix tècnic electrònic que féu la instal·lació d'Aralar. Tampoc no hi ha hagut problemes. La possibilitat que en un termini indefinit comence a funcionar la televisió autònoma navarresa —ja hi ha nomenat fins i tot un director que cobra uns quants milions a l'any només per fer projectes— és contemplada amb escepticisme i preocupació dels promotors de la recepció d'Euskal Telebista: «No tenim grans esperances que una televisió autònoma navarra ens ajudés en la tasca de normalització de l'idioma. Farien com el centre «regional» de TVE: un mínim espai de temps, el més folklòric possible, en èuscar, i prou. Ací la tàctica dels socialistes, des de la Diputació, sempre ha estat dividir-nos, amb excuses «proporcionals». Consideren bascoparlant únicament la petita zona on l'èuscar és majoritari, al Nord, i tracten d'aïllar-la al màxim, sense cap consideració a l'important contingent de navarresos que estan recuperant o aprenent l'idioma en tot el territori.»

La mateixa vesprada en què parlàvem, el Parlament Foral de Navarra debatia la Llei de l'Èuscar, una llei contra la qual s'havien manifestat, el cap de setmana anterior, desenes de milers de persones. El seu contingut, com deien els pares de la *ikastola* Paz de Ziganda, és també tendent a reduir i aïllar al màxim l'ús normal del basc: en una Navarra dividida en tres zones, segons els percentatges més pessimistes de bascoparlants, aquests tindran dret, segons en quina estiguen, a ser *contestats* per l'administració en èuscar —si a l'administració li ve de gust—, a ser *escoltats* en èuscar —si a l'administració li ve de gust— i a ser *escriuats* en castellà —si és que els ha vingut de gust adreçar-se a l'administració en basc. Tot plegat, malgrat la distància, ens és familiar. □

Una referència constant: la reivindicació del veure televisió basca.

la Paz de Ziganda, exclusivament dedicat a la promoció d'Euskal Telebista a Navarra. Es dirà, curiosament, «Amics d'ETB», i hi participaran particulars i entitats no relacionats fins ara amb el grup inicial.

No han tingut, de moment, problemes greus amb les autoritats. El dia 26 de març, la delegació del govern de Navarra els féu arribar un ofici, dirigit al titular de l'hospederia del Monestir de Sant Miquel: «S'ha tingut coneixement que sobre la treulada de l'hospederia han col·locat dues antenes i elements complementaris, actuant d'instal·lació reemissora d'Euskal Telebista (...) Requerim al titular que justifique davant aquesta delegació del govern que es troba en possessió de la reglamentària autorització concessió administrativa, amb concreció de les freqüències, potències i emplaçaments atribuïts».

La contestació fou ben breu: «No tenim per què donar explicacions sobre una cosa no legislada, situada en una casa particular... a banda, no entenem per què ens pregunten si tenim

Comunicacions, i sovintegen les preguntes sobre els motius de la pràctica tolerància en què es mouen. Dues coses, però, els tranquil·litzen: l'una, la mateixa ubicació dels aparells; l'altra, el fort suport popular de què gaudeix, en aquest moment, la possibilitat de veure ETB. Una referència constant, la reivindicació de veure la televisió basca, en manifestacions i expressions de la voluntat popular. Tant per la normalització lingüística com en la lluita per la unitat nacional dels bascos.

Però el repetidor d'Aralar no és l'únic que funciona a Navarra. Estella, Aoiz, Zubieta, Goizueta i Leitza són alguns dels pobles on grups de particulars, ajudats o no per l'ajuntament, han instal·lat antenes pròpies. Els de més al nord, al costat de la imaginària frontera amb Guipúscoa, «xuculen» directament dels emissors «legals» d'ETB. Els altres ho fan de l'antena d'Aralar. Fins i tot en algun poble han instal·lat una antena comunitària que porta el senyal d'ETB als receptors mitjançant cable. A Espinal,